ZRZESZ KASZËBSKÔ

CZĄDNJIK
KASZEBSKJICH ZAJMOV

V JIMJĘ BOSKJI
NORODNI |VZENJIK

Vëdovający i redaktor wodpovjedzalni
IGNACY SZUTENBERG — GDYNIA
ul. Swiętojańska 16.

»Zrzesz Kaszëbskô« vëchodô 1 roz v mjesąci. Przedpłatnô je rocznje 3.50 zł; kvartalnje 0,90 zł. Cządk 30 gr.

NR 2 | KARTUZE GROMJICZNJIK 1937 | ROK V

PAMJĘC ZAGJINA WO NASZECH PRZODKACH

Kaszebskô zemja taci v svojim klinje apartno vjele pamjątkov z prastarech czasov. Pozomkovjiszcza i kamjanni kręgji, cerpjiska i grobovjiszcza vszelakjigo ôrtu i szlachu dovają vjedę wo njevszedni kulturze i belnoce naszech prawojcov.

Le može chtos rzecze, že np. kultura kamjannech grobov (skrzenjovech) nji mô se njick vespole z przodkami dziseszech Kaszebov, vjemë bo, jiže słovjańskji lede mjełë przëvanożec do Elbë i Bôłtu nopjervij v szostim czë v sedmim stalatim po n. Chr. Zeli jidze wo naszech przodkov, to są njimi Velecë, a ti bëtovelë hevo na tech zemjach jesz za nech czôs, kjede wo Njemcach nad Bôłtę jesz nje beło njiżodni zmjonkji. Velecë — to sarmackji (prasłovjańskji) lud, krevni tech Słovjanov, co to belno pozdnjij przëvanożelë nad Vjisłę i Vartę i nadelë naszim przodkom zëvjiszcze *Pomorzanov*. Wu tech Veletov goscetvjilë chterens czas Gotovje, Gepidzë, Longobardzë — le jakji to vsebot krëvji i movë jich parłęczeł v nenczas z naszima przodkami, trudno sę vmaklac. Gvesnim le je to, że Velecë na podobę jinszech ledov nad Bôłtę (Prësov, Żmudov, Leteszov, Skandinavov) mjelë do se *znicovac cała svojich bojatrov a jejich popjołe chovac* v *gronkach*. Na tim pospodlim przënolegô nama także kulturę kamjannech grobov wuvażac za cos svojigo, a popjołe v gronkach — za proche naszech przodkov.

Njigle lemiż kaszebskjigo płęga począł sę jimac wugorov i lasovech wubrzegov, spokojno so leżalë proche przodkov v kamjannech grobach. Le wod kjiledzesąt ju lat czejemë vnetka bezwustonku wo njiszczenju prastarech grobov. Smutnô to provda, że njejeden gbur, kjej zadzeje płęgjem wo kamjanni grob, dlo ti kąsk pachęcenë co mu tam wurosce, grob zrejneje a kamjenje zabjerze, abe je przedac czë też zbrekovac przë domoeim. Dzeż to sę podza poczestnosc starszech, co przënolegô także tim prochom v tech gronkach! Rozvalac bo grobe przodkov a przedavac jejich trëme — to barbarzińsztvo! Njima provdac dzevotë njevjednimu gburovji, ale dzevota nama, co tczę przodkov na woku momë, jiżesmë naszim nabocim na lud do tech czos njick v ti deji nje zrobjilë.

Dejô zachovanjô gronkov, co le decht v krajovech pravach mô svoje vesprzé, nje je jistim ti deji, co ze serca vzenjikô i do serca trofjô.

Zachovanjé gronkov przez vëvożanjé jich do muzeov i zbornjiskov dlo vjadovech celov, to rzecz dobrô, bo konjecznô. Ale żeli jidze wo huremné vëvożanjé i to le decht v tim celu, abe so statkovelë bogatim zbornjiskjem tam kędes zdôla wod kaszebskji zemji — to nji możemë te anji chvalec, anji też dłeżij damjenjim zledac; vëvjozą bô kureszce wostatni gronk, a zemja nasza bądze pustô i szętnô ze vszetkjich teôrtnech pamjątkov.

Njiszczenjé prochov je profanaceją tech przodkov i vjidnim znakjem, że zamarła desza norodu, co mja bëc jim starżnjikjem. Zabëto, jiże ve tczë pozdnjeszech bëc mjelë. Co wostało: mova, zvek, vjara, to nje je vszetko! Jak nje zaboczimë wo naszech vjelgjich przodkach, co historejô nom przekoza, to nje zagjinje pamjęc v naszim młodszim pokolenju wo nas.

Bodejże dożdac tech czasov, kjej przińdze do vszëdnigo wuvożanjô przodkov przez całi norod. *Alk*

Barnjim

2]

Woleva

Przenjesmë sę v sledni czase XII v., kjej v naj nadmorskjich zemjach zaczinaje sę gruńtovac Vanjeljô. Jednigo razu Subisłôv, pogańskji ksiżec na Gduńsku, jedze na jachtę v vjolgji kole Gduńska lase. Zapoloni jachtą wodjachoł za dalek wod

wod resztë jachtarzi i tam go napodô gromjisti dżena, chteri go renji. Podarmo volô jachtarskjim rogê drechov. Kureszce przëchodô mu z pomocą pustelnjik — chrzescijon, chteren v wokolnech mjeszkoł lasach. Nen v mjono Christusa zaprovadzeł go do svoji pustelnji, gdze mu dôł pjerszą pomoc. Zmęczoni ksiżę wusnął. I v tim spjiku snjije mu sę, że je v snożechnim wogrodze, v chterim przechodô sę v snjegovech, bjołech ruchnach cedni anjoł z wolivną vjetevką v ręce. Anjoł podchodô do nje i vskazejącë mu na bezrozemną tczę bożkov, radzi ksiżęcovji do provdzevigo sę zvrocec Boga, chteren po smjercë d je szczes levosc vjeczną. V njim sę budzi. Nad sobą vjidzi zakłopotaną skarń pustelnjika, z krziżę v ręcë. Nen jednako nje brekuje gó ju navrocac. Snjik beł tak przejmujący, że ksiżec som prosi wo przëgotovanjé i chrzest. Na vspomjink tego dzivnego zdarzenjô wumesleł na njim molu postavjic klosztor, z chterigo vjara svjętô mja sę na jego rozchadac zemje. Telno nom wopovjodô przepjiknô legenda. Pevnim je, że następca Subisłôva Sambor I kole 1176 r. — jak vspominają klosztorne kronjikji — sprovadzeł dotądka cesterskjich klosztornjikov z Kolbacza, z zapodnji Pomorskji. Nové posadłovjë nad stregą Strzeżą nazvelë klosztornjice „ad montem olivarum, z czego pozdnjij Woleva. Klosztor wolevskji, v chternim wod samigo początku beło 13 klosztornjikov z wopatę, rozmajiti przechodoł dzeje, to vjelgoscë, to wupodku.

V 1224 r. napedlë na njin jak i na żekovskji klosztor pogonji Prësovje, mordejącë vszelernoszczech klosztornjikov, bo njenavistni mu belë, jiże z Wolevë i Żukova szła mi ejô na navrocanjé jech, czego Prësovje nje chcelë.

V 1234 v zemje znovuszka Prësovje v vëpravje na Gduńsk napedlë Wolevę i vjele klosztornjikov vëmordovelë. Wod 1242—1247 vedle klosztornech kronjik napodają kjile razi wolevskji klosztor Krzëżoce v vojnje z Svjętopełkę Belnim. V 1252 Svjętopełk Belni broni sę navet v klosztorze procemku Krzëżokom. V 1433 napodają Wolevę Husece, a v 1577 klosztor spolelë zletrzałi Gduńszczanje, zaco pozdnjij muszelë zapłacec 22000 talarov, za chteri to pjenjędze klosztornjice wodbudovelë wolevskji svój klosztor. Z nech czasov pochodô klosztorni koscoł, dzis katedra gduńskjigo biskupa.

Takji są krotechni dzeje nigo svjętigo dlo Kaszebskji mola, chterimu bleżij chcemë sę przëzdrzec.

Vchodającë do benë, stovô człovjek na pargu wosłupjałi gromotą tumu. Vożni, trzënavovi gotil, łęgjimi linjami pnąci v sigającą kjejbe njeba vižavę, poprzecinaną v skupjoni posovje wostrimi gotickjimi łękami, bjije dzivną kornoscą a navetk svojoscą bjelonoch leno scanov. Długô, na bez sto metrov, głovnô nava, kuńczi sę cednim, z czornigo marmuru stolmjastim vołtorzę, peszno sę wodbijajęcim na spodlë bjeletińskjich murov.

Po wobuch stronach snożigo vołtorza, na scanach są rozvjeszoni portrete nech, co nen klosztor założelë, czë vspomogelë. Strona vanjelji je posvjiconô vspomjinku najech ksiżętov. Kjejbe żevimi wczama pozerają z portretov chłopskji vjelgoscë, postaceje dostojnech ksiżęt. O peszncch bojarzczech

---

Vastvu Drovi Aleksandrovji Majkowskiemu i Vastce Franiji Majkowskiej v strace Svi Matkji szczeri vspołczëcé skłodô

redakcejô
i czetińce »Zrzesze Kaszëbskji

---

wobleczenkach, v sobolovech płoszczach z cechą monarszi godnoscë i vożnoscë na skarnjach zmuszają prosto, że z kornoscą a navetk drëżenjim pozerô człovjek na podobizne nech, chterich proche v koscelnech sklepach njiżij wobrazov leżą... Z głęboką tczą i dzęką pôdô tu człovjek na kolana przed prochami tech, chterni przed vjekama rządzelë tą zemją, chterni ji belë dobrimi panama, chterni tę Wolevę, te svjęti place tu zbudovelë, do chternech pozdnij vjedno tesknjilë i z novjikszą tczą wo nji vspominelë. Historejô, bo hevo, njerôz vspomjinô, jak ksiżęta naszi wo Wolevje vspomjinają, że „môl to spoczinku wojcov najech, v chternim i më chcemë bëc pochovanë".

p. v.

V żałobje

Zmarła sp. Jozefina Majkowska, Matka v. dra med. Aleksandra Majkowskiego v Kartuzach.

Sp. Jozefina Majkovska z Baskov, wur. 10 8 1858 r. v Łubjanje, pov. koscers'jigo, chdze Starszi wod vjele ju lat posodelë majętnosc. V młodim vjeku vëchodzi do Koscerznë za rolnjika Jana Majkowskiego, pochodzącigo zez Zdunovjic, pov. karteskjigo (wur. 27 12 1844 r.). Wosta vdovą v 62 r. svigo żëcé, Do tego czasu mjeszkô v Koscerznje, przez pevjen czas v Dobrzevjinje, a na wostatku v Kartuzach. Wumarła 26 stecznjika t. r. wo godz. 12. Przëczeną smjercë sp. Majkowskiej beła gripa, chterni sę nabavja przed kjile dnjami, vëchodząc z mjeszkanjô przë vjolgjim mrozu. V dzeń przed smjercą przëjęła wostatni Sakramenta svj. Pogrzeb wodbeł sę 30 stecznjika.

BOJKJI KASZEBSKJI

Wo dobrim svjodku*

Beł to roz jeden młodi parobk, co na vanogę szed.

Kjedes spragłi beł i głodni, tak przëszed do jedni karczmë i proseł karczmorza, żebe mu mędel jajov wugotovoł. Nen karczmorz też te jaja wugotovoł, a młodi człovjek je zjod. Jak won chcoł za nje zapłacec, tej karczmorz rzek:

— Co jô tam mom vząc za nen mędel jôj! To sę nje wopłaci, jaż vjęci stracisz! Jô anji nje chcę tech dvuch trojokov, co te jaja be kosztovałë, pjisac do ksążkji na dochod. Ale chitri karczmorz dulczełle na svoje.

Jak nje, tak nje; tak nen młodi człovjek nje zapłaceł i szed dalij.

Vëszed jeden rok i dva, wożenjeł sę i mjoł gburstvo peszni, a wo nje zapłaconech jajach zaboczeł. Ale jak dva lata vëszłë, tej nen karczmorz go skarżeł i zażądoł zapłetę, njeteli za jaja, ale i za kurczęta i kurczęta wod kurcząt, cobe v tech dvuch latach z nego mędla jôj belë sę wulęgłë. A beła to vjolgô sema. Kjej przëszed termjiń — v sądze straceł, bo nji mjoł żodnigo svjodka, a sędzovje przëznelë provdę karczmorzovji.

Parobk na tim nje beł spokojni, le proseł, żebe novi termjiń vëznaczelë, cobe mog so sprovadzec svjodka.

Czas sę zleceł, a won njiżodnigo svjodka nji mog dostac. A kjej ju le jeden dzeń beł do termjinu, tej sę zajisceł, szed do lasa i płakoł. Vnet ale kol njego naloz sę jakjis młodi człovjek i sę go pitoł:

— Czemu të płaczesz?

— Jak jô nji mom płakac, kjej vjitro mom termjiń a nji mogę żodnigo svjodka nalezc. A bez tego jô znovu przegraję!

I jisceł sę młodimu człovjekovji i wopovjodoł mu vszetko, jak no beło.

Jak ju vszetko wuvożnje vësłochoł, jął go poceszac i rzek:

— Nje bojle sę! Bjej vjitro na termjiń, a jô cë poslę mojigo wojca za svjodka, kjej go chcesz podac.

Chętno przëstoł; człovjek v pravje szed do dom, a nen młodi też precz.

Na dregji dzeń szed won na termjiń, czekavi, czë też nen svjodk przijdze. Vszesce sędzovje sę zebrelë i chcelë spravę sądzec, ale svjodka nje beło. Tak woni mu rzeklë:

— Zle stoji z tvoją spravą, bo ten karczmorz vëgraje, bo kożdi vje, że z tego mędla jôj mogłë sę kure lęgnąc i znovu mjec kurczęta!

Ale jak woni ju chcelë go wobsądzec, tej vpôd do sądovi jizbë stari chłop, tak zgrzoni, że na njim szum stojoł i vołoł;

— Jô będę svjodkjem temu człovjekovji!

Ale nostarszi sędza rzek:

— Të przëszedes pjęc minut zapozdze!

— To njick nje szkodzi — wodrzek stari chłop — bo jô mjoł vjelgą robotę. Jô wugotovoł dziso ju trzëdzesce korci grochu i go rozsoł.

— Takji stori a takji głupji! — wodrzek sędza — Jak të mog to robjic, kjej kożdi vje, że z wugotovanigo grochu nji może njic wurosc.

— Kjej tak — wodrzek dżod — to i z gotovanech jôj nji mogą sę kure lęgnąc!

Tero sę vszetkjim sędzom vjidno v głovje z objeło i wobsądzelë karczmorza, a nen młodi człovjek vëgroł pravo.

To je krotkô bojka, ale to je provda!

---

* »Gryf« I 234

Jan Trëpczik

Ju rozdergô vjater...

Ju rozdergô vjater, ju po grzepach dmje,
Ju szuńceją na dole vale.
A blone czornavi jaż do zemji gnje;
Svjat v komudze kanął ju całi.

Ju bugreją zdôla grzëmote po rzmje
A lase ju szamotę grale:
Jem sadnął na zberku ë na morze zdrzoł,
Dze vjcher ju morze ve vladę svą brał.

I sedzoł jem zdrzącë na chaję, grzëmot,
Na morze, co na zberk nalinô,
Jaż procemku krzëkvë, wod vodë mje szed
Krzëk straszni, co serce przerzinô.

Przë pjorenov vjidze, jô dostrzegom vnet
Że czołun so z valą przegjinô —
Ju zgjinął nen czołun — ju rëbok na dnje —
Grzëmote vcig bugreją — vjater vcig dmje.

CZĄD KNJEZOV VZENJICZNO-POMORSKJICH

Ruja - samojistnô

Rac	1120—1140
Tecłov	1140—1168
Jaromar I	1168—1218
Vislôv I	1218—1241
Jaromar II	1241—1282
Vislôv III	1282—1303
Vislôv IV	1303—1325
Sambor	1303

do knjazestva pomorskjigo — Volgast.

Aleksande· Labuda

Żëcé Kaszebov przed dvuma stalati

VĄTK DO MONOGRAFIJI MIROCHOVA

II

Mirochowo je wod njepamjęcë sedłovjim dekanatu, ale koscoła v nenczas ve vsë nje beło. Za krzeżackjich czasov mjoł bodej stojec parafijalni koscoł na molu dziseszigo nadleseństva. Skazoni wod grzëmotovigo wuderzenjô nje dożdoł sę wodbudaceji, le z rejnov jego vëstavjilë novi koscoł na grzipce vëżij smętorza po levi stronje mjechuckji drogji. Tento koscołk stojoł tam przez kjile stalati, jaż społeł sę njevjedzec z jakji prziczenë razę z plebanjiją i vjelgą szepereją, co stoja naprocem, przed rokjem 1750. Z koscoła anji z plebanjiji nje dało sę njick wuretac, społeło sę vszetko, także starodovni a k t a i d o k u m e n t a. Wod te czasu vjes nji mja koscoła, le decht malinką kapleczkę, co jesz podzisdzeń stoji. Ledze v nenczas chodzelë do koscoła przez kjile lat do S t r z e p c z a, pozdze do S v j o n o v a.

Malinkô kapleczka, co stoji przë dvcrze, je ju kole 600 lat storô. Je to jedinô ve vsë dzejovô pamjątka po Krzeżokach, provdac zreporovonô i wodnovjonô przed kjiledzesąt latami. Som le bodej komtur z bracą vchodoł do nji na nabożeństva a njikomu z ledu nje beło volno do nji veńc anji navetka zazdrzec. Pjęknô legenda parłęczi tę kapleczkę ze svjonovskjim koscołem, vedle chterni cedovnô figura svjonovskji Madonnë mô bodej pochodzec z ti kapleczkji.

Szkołë przed dvuma stalati jesz nje beło ve vsë. Njevjele bo starosta P r z e b e n d a - P r z e b e nd o v s k j i wo to dboł. Dopjerze starosta B o s z k j i (Boszki) mjoł sę za wuczebną zajmą vjeskjigo ledu i za jego to prziczeną sę wudało zastanovjic vjeską szkołę v roku 1817. Pjerszim szkolnim beł dvorskji szeper D a m p c. Ve vsë beło jednak vjedno kjile pjisemnech ledzi, beła bo leżnosc vëwuczenjô sę abecadła wod staroscińskjigo pjisarza. Do pjisemnech ledzi noleżało zazveczej kjile dvornjikov, a colemało znelë sę na pjisanju szołtes i pasterz gminni. Ale z gburóv le decht tam sam mog sę chtos podpjisac, a ze szarvarkovech vjerę że njicht. Ale v ten mol czetac v koscelnech ksążkach moglë bezmała vszetce.

Poczta v nenczas jesz chodzeła na żedovskjich nogach. Regularno co dvje njedzele przëchodoł żid z K o s c e r z n ë z pocztovą bordą na plecach, złożeł ję wu starostë i so szedł do karczmarza żeda na vëpoczink. Le po kjile dnjach zabroł pocztę staroscińską na plece i so vędrovoł pod Koscerznę. Beło to jesz przed rokjem 1772, bo pozdze przëjeżdżoł do Mirochova p o c z t i l j o n, jakże beł tu wurząd pocztovi (Postamt).

Nade vsą skrzepja s z e b n j i c a, co stoja wod njepamjęcë na grzepje vëżij płotov, sprzeti lęborskji bromë na molu, dze roz kjedes sztoporczeła wogromnô vjeżeca ksidzovskjigo zomku. Mol ten znankuje dzis gromadka danov. Ta szebnjica mjała se vjedovac jaż z krzeżackjich czasov i vjele bodej zbojcov i rabusznjikov na nji zavjisło, le v cządze wostatnech stalati njikomu żecô nje wodebra, jiże to noleżało ju v nenczas do koscerskjigo kata. Przed circa sto latami beła wona rozebronô i przedonô, mjoł ję bodej kupjic gvesni gbur wod R e s k o v a i ję zbrekovoł do budovnji stodołë.

Ta apartnô pamjątka mô tam jesz dzis stojec v postaceji nórtovigo słupa. Szkoda, że nje je możno doznac zevjiska tego gbura.

Herbe kaszebsko-pomorskjich knjazestvov

II

Dajemë dalszi vątk wo Herbach Antonjigo Małeckjigo »Studia heraldyczne«, wo czëm dodac zabelesmë v zeszłim cządku. Red.

Przeglądającë pjeczice knjezov vzenjiczno-pomorskjich, do te duńdzemë, że Grif nje beł godłem ti dinasteji. Wukazivô sę leno na pjeczicë knjeza Sambora II (1220—1276). Je to pjeczic z lat 1251—76 v sztołce tarczë wo trzech kątach — na nji Grif v pravą stronę zvarconi. Knjazestvo to przeszło pod cezenę, nji mającé jistno żodnigo svigo stałigo znaku. Po vzęcim tak zvonech Presov Krolevskjich przez Kaz. Jagjellonczeka njosła zemjô pomorskô, chełmińskô, mjichałovskô v herbje worzła czornigo z koreną na szeji i v ręce trzëmającą mjecz, vëchodającô z jego pravigo skrzidła na bjołim polu (Długosz Opera I 561).

Kjej voj. pomorskji przëjęło za svój herb Grifa czervonigo (vedle jinszech czornigo) v bjołim polu, njic njima gvesnigo. Grif ten beł czervoni v bjołim — i takjim go wukazivô Bartosz Paprockji v „Herby rycerstva polskiego" (1584). Trzeba dodac, jiże i Zemjô Bełskô (wod czasov Długosza) dosta Grifa bjołigo v czervonim polu.

Jakjich godeł wużivô cząd kaszebskji na Sławnje abo Kolbackji nje vjemë — bo nje zachovała sę njiżodnô pjeczic. Z knjezov na Ruji pjerszi wużeł Grifa Vislôv II (1270—1300) v pravą stronę zvarconigo, nad njim gvjozda. Pjeczic ta pochodô z 1288.

Lelevel v svoji Geogragji wukazivô Grifa knjezov vzanjiczno-pom. bjołigo na polu modravim; Kaszebskji (Sławno) vedle njego bëc mjoł czorni na polu modravim. B. S.

Aleksander Labuda

Wo znjicovanjim njeboszczekov

Stari Jozef Komkovskji z Mirochovskjich pustk, nen som, co mje povjodoł wo grzepje Płaczëboga („Zrzesz" R. IV Nr 1) v godce ze mną vërzek słovo *„znjicovac"*.

Pocignął jem go za jęzek a dovjedzoł jem sę hevo takji vątk zez prastarech czasov:

— Pjervij, jesz za Boga Wojca, kjej Kaszebji jesz vjerę nje znelë vjarë svjęti, tej wonji nje chovelë njeboszczekov tak jak dzis, le jich znjicovelë. Hevo na ti grzepje (Płaczëboga) naprocem buvrona Czerniboga zrobjilë so *znjitev* ze sechech vjetvjov i zeligo, a tej znjicovelë njeboszczeka na popjoł. Ten popjoł vzęlë v gark i go zanjoslë na cerpjisko, vej hene tam — stroną Jigrzëczni.

Njick vjicij jem sę nji mog wod nje dovjedzec v ti spravje, choba le telu, że vszetko, co mje povjodoł, vje wod svojich starszech i starech ledzi.

Słovjanskô v Njemcach

Coroz vjęcij v Polsce movi sę wo Serbach na Łużecach, wostatkach Słovjan nad gorną Szprevą, przepłevającą przez Berlin. Serbov wopjiseje z vjc-gjim wuvożanjim J. Vacyn v „I. K. C." v dodovku „Kuryer Literacko-Naukowy" (Nr 3 tr.) pod zevj. „Niezdobytym jest łużycki kraj". Autor podneszô vortosc ducha Łużeczan — choci v morzu njemczeznë, jednak sę wostelë przez teli stalati i nje wupedlë v noro nim bëtovanju. Skurczô sę jich krôj. Wod Polskji Łużece dzeli pas 90 km szerokji. V zagarżonim bëcim Serbov Polsko, jak może, vspjerô jich ducha.

Mova Serbov noleżi do vzanjicznigo cządu słovjańskjich jęzekov, do chternech sę rechuje: jęzek czeskji, słovackji, łużeckji, kaszebskji, polskji i njeżejący ju dziso jęzek połabskji. Serbovje łużeckji ve vsebotni worganizaceji są sparłęczoni dobrze, nji jak Kaszebji, co mało jesz do te mają vseczëcé i v kulturze svoji dobrze sę znają.

Ceszec może nas budzenjé przez „Ilustrowany Kuryer Codzienny" poczetnosce dlo Serbov v Njemcach, czemuż jednak, kjej chodzi wo Kaszebov, dopuszczô do napodanjé v njegodni ort na nas? — Cze dlote, że valczącë pod cezińcem wo Polskę jesmë teru ju v nji?

Chto szkodzi Kaszebom — szkodzi Polsce

Vjichli sę znovu na nas krakovskji gazetnjictvo, bo „Zrzesz Kaszebskô" stoji na starże Kaszebov, chternech chcelebe njejedni zrobjic — vołami, ale vprzode woglępjic. Nje nauczelë sę njic mądrziszigo, jakno teru samimu szczvac procem napotkanim; przikłod pevno vzęlë wod cezińca, kjej belë v njevolë. Vesvjodczają nama z jedni stronë dobrą rzecz: czim barzij njerozsądnje napodają, tim mocnij i lepjij wodgrodzimë sę wod tego ôrtu ledzi.

„Tempo Dnia" — krevnosc „IKC." z 6 i 7 z. m. robji przemovkę wo to, że v. Aleksander Labuda „dobrze sę mô na polskjim chlebje" (?). Je rzeczą znaną, że v. Labuda posadë żodni nji mô, a vedovającim naszigo cządnjika ju nje je. Choc v. Labu la redakceją wopuszczeł, to jednak nje zaboczimë co nolepszigo dlo Kaszebskji zrobjoł, cerpjący przëtim bjedę i ponjevjerkę. V argumentaceji tego gazetnjictva vjidzimë v m o v j a n é v svich czetińcov rzeczi, chternech wudovodnjic nje potrafją. Potrafją jednak hanjebnje zmeslac wo jakjims separatezmje państvovim i na tim meslą so wukormjic.

Chto chce rozmjecac na Pomorzim zamęt i Kaszebov wosłabjic przez senjé njezgodë, njech sobje noprzod zvaży, że naszimu sąsadovji za mjedzą pomogô!

To są szkodnjice spravë P o l s k j i na Pomorzim, a tim samim i sprave K a s z e b s k j i.

Nji możemë ledac mjedze sobą tech, co v nas meszlą ceskac pjoskjem, a Kaszebską svoją robotą spjichac do grobu.

Njima Pomorza bez Kaszebov

„Dziennik Bydgoski" v numrze 16 z 21 z. m. v art. pod zevjiszczem „Ostatni Mohikanin", podpjisanim przez „Pomorzanina", podaje kjile wuvog wo sp. T. Zegarskjim, wo chternim „Zrzesz Kaszëbskô" v z. n-rze poda krotkji vspomjink. Wuvogji autora są przekonejący i vskazeją na dobrą orjentaceję v spravach pomorskjich.

Noleżący do czennech Pomorzanov Zegarskji mjoł ten błąd, że v svojich planach mjijoł Kaszebov, chterni bědą podnoszelë vortosc domoceznë i historeczni. V ti wudbje beł zmuszoni jednak wustąpjic, bo nje naloz dlo se zrozemjenjô. Wuvożoł, że sparłęczi Pomorzanov. Nje rozmjoł też Cenovë, chteren pjerszi vskozoł na jistną vortosc Kaszebov i jech pozeceję na Pomorzim.

Tak to njeszczeslevé zakuńczenjé v prôce sp. Zegarskjigo wo Pomorskę samo za se movji, że dziso ju bez Kaszebov njiżodnô sprava pomorskô rozvjązanô bec nji może

---

Pomerania... non cantat

Na ksęgarskjich polëcach vjesteje so nowi kaszebskji pjesnjok pod zevjiszczem „K o p a S z ę t opórk" — J a n a P a t o c k a, nabotę patronatu Pomorskji Szkołë Peszních Vjętov v Gdinji — r. 1936

Pjesnjok v zdobnim ruchnje, str. 95, form. 8°, zeznji sę wod jinszech tim, jiże służec mô leno vjadovim celom.

Vszechbot pjesnjoka woprocz przedesłovjigo i słovnjiczka v. dr. Wł. Pniewskiego vězeznaje: vstęp, 60 spjěvkov, przěpjise i varjante melodijni. Podzél jak i vsebot, wosoblevje przěpjisov, znankuje głęboką vjedzę i vjadę autora v zopolim domocech spjévov. Autor vskozeje jich pochodzenjé, rovjenjik i drogji, jakjima przěvanożec mjałë z dalekji Polskji nad Bôłt. Posługującë sę rovjesną metodą doszed do takji svjądë: „Kaszebskô domocô pjesnjiczka je le decht czekavim varjantem polskji domoci pjesnjiczkji“ (str. 69) (!) To znaczi, że Pomerania cantat le decht polskji pjesnjiczkji, cziłże jednak — Pomerania non cantat!

Takô tezô nji może wobstojec anji větrzemac vjadovi kritikji. Autor bo zaboczeł czesto wo tim, że są pjesnjiczkji, co sę narodzełë na Kaszebach i z nad Bôłtu szłë do Polskji; njejedne z njich pozdze v spolas oni ju formie przěvanożelë nazod nad Bôłt. Njejedna domocô pjesnjiczka polskô je le czekavim varjantem kaszebskji domoci pjesnjiczkji. Do takjich noleżi pjesnjiczka „Żeglarza“, bo ta muszeła sę narodzec nad morzę, na co vskozeje dobetno vsebot tekstu i melodiji. Szkoda, że autor so tego nje doznaje.

Njespole wod tech kjile słov kritikji vjitajemë vszechbot dzeła z całim naszim wuznanjim i wuvożanjim. Aleksander Labuda.

Redakcijnô wodvjeda

Vszëdnim Czetińcom, a wosoblevje tim zacnim Kaszebom, co z deji dlo Kaszebskji dobetno vspomagają „Zrzesz Kaszëbską“, selajemë na tim tu molu szczeri „Bog zapłac“. Dovode starov wo nasz cządnjik coroz vjęcij dostajemë, co wubetnjô v naji prôce i nom je vskózą do prôcë větrvałi.

V wuczbje czetanjô i pjisanjô vedle wuproszczoni pjisovnji prosimë Czetińcov wo bleższą vskozę, v czim leżi trednosc. V „Zrzesze“ dejizna (wobjasnjenjé) całi pjisovnji molu zabjerabe za vjele, dlote możemë zamjeszczac leno vejimkji.

Do Varszavë. Slemë dzękę. Vëkorzestomë.

Gvjozdka z Gduńska

Znané ju z łońskjich vrzesnjikovech „Wożnjivjinôv“ v Kartuzach, lezeńskji zespolé amatorskji wodegrało pod przevodę Kotłovskjigo v Lezenje v dregji svjęto God vidzavjisko kaszebskji ks. B. Sechtë „Gvjozdka z Gduńska“.

Wodegranjé vëpadło dobrze.

Pjęknô ta szteka granô ju v Vejherovje, Kartuzach, Pucku, Srakojcach, cządovi zdrzadło Kaszebskji deszë dovô Kaszebom sposobnotę do przëzdrzenjé sę ze zdrzadnji samim sobje, svoji pjękné rodné movje, zvekom, vjerzenjom, svi kulturze.

Rzecz dzeje sę v srakojskji parafji wu gbura Bojana przed vjolgą vojną, ve Gvjozdkę i pjerszi svjęto God. Na spodlé snożi kaszebskji checzë przevijô sę kultura domoceznë v kjile aktach (4). Dobëtnô je akcejô dramaticznô v 3 i 4 akce, gdze na spodlé vjerzenjé ledu wo godającim ve gvjozdkę bedle przëchodô do wucesznigo njeporozemjenjé.

Snożi to vjidzavjisko je vortnim nabetkjem kaszebskjigo pjismjenjé. Autor z vjolgą mjiłotą vskazejąci v vjidzavjisku na drogą po starkach spuscezną, kjejbe gromjistim na Kaszebov voło głosę, bë zavarcec do svońskoscë pokądk je czas. A je ju noveższi czas, kjej njimô jic v zaboczenjé vszetko co Kaszebskjé jel

„Gvjozdka“ jakno tvor z kaszebskjigo poczętô serca i ducha, dobetno przëpomnji vszetkjim — chęcim kjej njechęcim wuznac — szczepovą kulturę Kaszebov, wodbijającą sę v pjęknech naj apartnech zvekach, gvosnech vortoscach v tvorzenjim v rodnim jęzeku.

Wod Kaszebov novjikszą chvałę dlo autora pevno bądze to, że tak rozmjoł podezdrzec naj żëcé, pjękno do njé podińc, a przez to go tak po provdze i prosto woddac, że zdrząci na no vjidzavjisko kjejbe na javje i wod nova przeżivają Gode. Zos wodervani ju wod rodné zemji, całą duszą przeżivają redosni szterkji snożigo dzecińtva v pjervotnim jesz rodnim dodomku.

Wod ks. Sechtë mjonę Kaszebskji żdajemë na dalszi brzod bogatigo a pjęknigo jego ducha. G.

ERRATA

V art. pod zevjiszczem „Herbe knjezov vzenjiczno-pomorskjich“ mô bec: „vzanjiczno“.

Tłukjem ›Zrzesz Kaszëbskô‹ v Kartuzach